

POSTANOWIENIE

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

14 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska

SSN Maciej Kowalski

SSN Marcin Łochowski

SSN Mariusz Łodko

SSN Tomasz Szanciło

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

na posiedzeniu niejawnym 14 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Lasów Państwowych
Nadleśnictwa Radziwiłłów
przeciwko J. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w O.
o zapłatę,
na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy w Płocku
postanowieniem z 13 maja 2021 r., V Gz 4/21
zagadnienia prawnego:

"Czy w związku z uchyleniem art. 369 § 2 k.p.c. ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469) i w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności - wskazana w art. 328 § 4 k.p.c. przesłanka odrzucenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem z powodu jego niedopuszczalności obejmuje swoim zakresem również złożenie takiego wniosku w dniu ogłoszenia wyroku, ale przed godziną jego publikacji?"

odmawia podjęcia uchwały.

AD

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Płocku, w sprawie z powództwa Skarbu Państwa – Lasów Państwowych Nadleśnictwa Radziwiłłów przeciwko J. spółce z o.o. w O., przedstawił Sądowi Najwyższemu następujące zagadnienie prawne:

„Czy w związku z uchyleniem art. 369 § 2 k.p.c. ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469) i w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności - wskazana w art. 328 § 4 k.p.c. przesłanka odrzucenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem z powodu jego niedopuszczalności obejmuje swoim zakresem również złożenie takiego wniosku w dniu ogłoszenia wyroku, ale przed godziną jego publikacji?”.

Skład orzekający Sądu Najwyższego przekazał to zagadnienie składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w trybie art. 82 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.

Zagadnienie prawne wyłoniło się w związku ze sprawą, w której Sąd pierwszej instancji (Sąd Rejonowy w Płocku) odrzucił wniosek pozwanego o doręczenie wyroku z uzasadnieniem (art. 328 § 4 k.p.c.). W uzasadnieniu stwierdził, że wyrok został ogłoszony 29 grudnia 2020 r. o godz. 15.10, podczas gdy wniosek o uzasadnienie został naddany przez pozwanego w placówce pocztowej operatora wyznaczonego 29 grudnia 2020 r. o godz. 10.57, czyli w dniu ogłoszenia wyroku, ale przed godziną jego publikacji.

W zażaleniu na to postanowienie pozwany zarzucił naruszenie art. 165 § 2 w zw. z art. 328 k.p.c. Podniósł, że wobec braku (w ówczesnym stanie prawnym, tj. przed 24 września 2021 r.) obowiązku nadawania pism procesowych listem poleconym (nadanie takiego listu umożliwia śledzenie przesyłki w trybie elektronicznym) badanie przez sąd godziny złożenia listu poleconego i wykorzystywanie pozyskanych w ten sposób informacji na niekorzyść strony skarżącej jest niedopuszczalnym różnicowaniem sytuacji stron procesu.

Przy rozpoznawaniu zażalenia na postanowienie o odmowie uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia (art. 394^{1a} § 1 pkt 7 k.p.c.) Sąd Rejonowy powziął poważne wątpliwości i przedstawił zagadnienie prawne Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zgodnie z art. 1 pkt 1 lit. a) ustawy o Sądzie Najwyższym, realizującym normy ujęte w art. 175 ust. 1 i art. 183 Konstytucji, Sąd Najwyższy sprawuje wymiar sprawiedliwości przez zapewnienie – w ramach nadzoru judykacyjnego – zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych, m.in. przez podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne, w tym uchwał tzw. instancyjnych, podejmowanych w toku konkretnej sprawy rozpoznawanej przez sąd powszechny.

Stosownie do art. 390 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji lub zażalenia (w związku z art. 397 § 3 k.p.c.) powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może je przedstawić do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Sąd przedstawiający takie zagadnienie musi być przy tym uprawniony do rozpoznania sprawy. W przeciwnym razie przedstawienie zagadnienia prawnego jest niedopuszczalne.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie był uprawniony do rozpoznania zażalenia pozwanego na postanowienie o odmowie doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem, a zatem należy stwierdzić, że zagadnienie prawne Sądowi Najwyższemu przedstawił sąd nieuprawniony.

Zauważyć trzeba, że *de lege lata* dopuszczalność wniesienia apelacji jest uwarunkowana wcześniejszym złożeniem wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem (art. 369 § 1 w zw. z art. 328 § 1 k.p.c.). Zaniechanie złożenia wniosku przez stronę albo stwierdzenie przez sąd jego bezskuteczności, niezależnie od przyczyny (odmowa uzasadnienia - zob. art. 394^{1a} § 1 pkt 7 k.p.c.), sprawia, że nie otwiera się termin do wniesienia apelacji, co zamyka drogę do skutecznego wniesienia środka odwoławczego. Wydane w tym układzie procesowym postanowienie sądu pierwszej instancji o odmowie sporządzenia uzasadnienia wyroku kończy postępowanie w sprawie, ponieważ – z zastrzeżeniem możliwości zaskarżenia – zamyka drogę do rozpoznania sprawy co do istoty przez

sąd drugiej instancji. Dotyczy ono zarazem sprawy jako całości, lokując się w jej głównym, nie zaś ubocznym czy incydentalnym nurcie.

Sąd Najwyższy dostrzega, że zgodnie z art. 394^{1a} § 1 pkt 7 k.p.c. do rozpoznania zażalenia na postanowienia sądu pierwszej instancji, których przedmiotem jest odmowa uzasadnienia orzeczenia, właściwy jest sąd pierwszej instancji w innym składzie. W sytuacji jednak, w której postanowienie takie jest zarazem postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie, unormowanie z art. 394^{1a} § 1 pkt 7 k.p.c. pozostaje w kolizji z ogólną regułą przekazującą do właściwości sądu drugiej instancji rozpoznawanie zażaleń na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie (art. 394 § 1 *in principio* k.p.c.). Kolizję tę należy rozstrzygać na rzecz właściwości sądu drugiej instancji. Zażalenie na postanowienie o odmowie doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, które kończy postępowanie w sprawie, rozpoznaje zgodnie z art. 394^{1b} k.p.c. sąd drugiej instancji na zasadach ogólnych (zob. np. postanowienie SN z 21 stycznia 2022 r., III CZP 10/22, OSNC 2022, nr 6, poz. 63).

W stanie faktycznym sprawy należy przyjąć, że postanowienie o odrzuceniu wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku i doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem jest zarazem postanowieniem z art. 394^{1a} § 1 pkt 7 k.p.c., jak i postanowieniem kończącym postępowanie w rozumieniu art. 394 § 1 *in principio* k.p.c., zamyka bowiem drogę do wniesienia apelacji. Z tego powodu, w sprawie, w której zostało przedstawione zagadnienie prawne, zażalenie na wskazane postanowienie powinien rozpoznawać sąd drugiej instancji, zgodnie z zasadą wynikającą z art. 394^{1b} k.p.c.

Zauważyć trzeba, że sądem – w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c. – jest sąd powołany do podjęcia czynności związanych z oceną dopuszczalności lub zasadności środka odwoławczego. *A contrario*, uprawnienia do przedstawienia zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu nie ma sąd, którego rola w konkretnym układzie procesowym nie polega na rozpoznaniu środka odwoławczego, lecz jest ograniczona do przedstawienia tego środka wraz z aktami innemu sądowi, jako powołanemu do jego rozpoznania. Sąd Rejonowy nie powinien tym samym – w okolicznościach sprawy – podejmować względem

wniesionego zażalenia czynności jurysdykcyjnych, w czym mieści się przystąpienie do jego rozpoznania w celu przedstawienia zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu.

Stanowisko analogiczne do powyższego zajmuje doktryna. Jak wskazuje się, w razie wydania przewidzianego w art. 328 § 4 k.p.c. postanowienia o odrzuceniu wniosku o uzasadnienie dochodzi również w istocie do odmowy sporządzenia uzasadnienia oraz jego doręczenia i na postanowienie w tej kwestii przysługuje zażalenie. Złożenie przez stronę skutecznego wniosku o sporządzenie uzasadnienia jest – co do zasady – warunkiem wniesienia apelacji i zażalenia. Powoduje to, że odmowa sporządzenia uzasadnienia orzeczenia jest jednocześnie postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie, na które zażalenie przysługuje do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 k.p.c.). W tych sytuacjach zażalenie powinien rozpoznać sąd drugiej instancji na podstawie normy kolizyjnej z art. 394^{1b} k.p.c. [M. Manowska, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-477(16)*, red. M. Manowska, Warszawa 2022, t. 4 do art. 394^{1a}]. W sytuacji gdy orzeczenie odmawiające sporządzenia uzasadnienia będzie jednocześnie orzeczeniem kończącym sprawę, zażalenie na to postanowienie rozpoznawać będzie sąd drugiej instancji zgodnie z art. 394^{1b} k.p.c. [K. Górski, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-458(16)*, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, t. 18 do art. 394^{1a}].

Reasumując, Sąd Rejonowy w Płocku, jako sąd pierwszej instancji, nie był właściwy do przedstawienia zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (art. 390 § 1 k.p.c.), gdyż nie jest właściwy do rozpoznania zażalenia, przy rozpoznawaniu którego powstało przedstawione zagadnienie.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały.

AD

r.g.

